

הקדמה לספר יונה

1) מלכים ב פרק יז

(כג) בשנת חמש עשרה שנה לאמציהו בן יואש מלך יהודה מלך ירבעם בן יואש מלך ישראל בשמרון ארבעים ואחת שנה: (כד) ויעש הרע בעיני ה' לא סר מכל חטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל: (כה) הוא השיב את גבול ישראל מלבוא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אשר מגת החפר:

2) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לב

אליהו התשבי שהלך לו לצאת וקבלתו אשה אלמנה בכבוד גדול אמו של יונה

3) ילקוט שמעוני יונה רמז תקנ

רבי לוי ורבי יהודה בר נחמיה הוו נסבין תרתין סלעין מטול מצמתא קהלא קומי דרבי יוחנן, על ר"ל ודרש יונה בן אמתי מאשר היה הה"ד אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון וכתוב קום לך צרפתה אשר לצידון וגו' הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך ותני רבי אליעזר יונה בן אמתי בן צרפית אלמנה היה, על ר' יוחנן ודרש יונה בן אמתי בן זבולון היה דכתיב ויעל הגורל השלישי לבני זבולון וכתוב משם גתה חפר וכתוב יונה בן אמתי מגת החפר, בשבת חוריא א"ר לוי יפה למדני רבי יוחנן אמו מאשר ואביו מזבולון שנאמר זבולון לחוף ימים ישכון וירכתו על צידון ירך שיצא ממנה עד צידון היתה, וכתוב וירד יפו וימצא אניה באה תרשיש הוי והוא לחוף אניות, אמר רבי יונה בן אמתי מעולי רגלים הוה ונכנס לשמחת בית השואבה ושרתה עליו רוח הקדש ללמדך שאין השכינה שורה אלא על לב שמח ...

4) ילקוט שמעוני מלכים א רמז רח

פעם אחת נחלקו רבותינו אלו אומרים משל גד ואלו אומרים משל בנימן, בא ועמד עליהם אמר להם רבותי למה אתם חלוקים עלי אני מבני בניה של רחל. אמרו לו ולא כהן אתה ולא כן אמרת לאשה אלמנה מצרפת אך עשה לי משם עוגה קטנה, א"ל אותו התינוק משיח בן יוסף היה ורמז רמזתי לעולם שאני יורד תחלה לבלב ואח"כ יבא משיח:

5) ילקוט ראובני שמות בא

ויאמרו עבדי פרעה עד מתי וגו', ע"ד מת"י יהי"ה ז"ה בגימטריא מרכב"ה שלימ"ה, שהוא ארבע מחנות שכינה, ע"ד מת"י יהי"ה ז"ה בגימטריא משיח"ח ב"ן יוס"ף, ז"ה לנ"ו למוק"ש בגימטריא יונ"ה ב"ן אמית"י.

6) מלכים א פרק יז פסוק כד

ותאמר האשה אל אליהו עתה זה ידעתי כי איש אלקים אתה ודבר ה' בפיך אמת:

7) ילקוט שמעוני יונה רמז תקנ

בחמישי ברח יונה מפני אלקים, ולמה ברח שפעם ראשונה שלחו להשיב את ערי ישראל ועמדו דבריו שנאמר הוא השיב את ערי ישראל, פעם שנית שלחו על ירושלים להחריבה, כיון שעשו תשובה עשה הקב"ה ברוב רחמיו ונחם על הרעה ולא החריבה וקראו אותו נביא השקר, פעם שלישית שלחו אל נינוה להחריבה, דן יונה בינו לבין עצמו ואמר יודע אני שהגוים קרובי תשובה הם ויעשו תשובה ומשלה רוגזי על ישראל ולא די שישאל קורין אותי נביא השקר אלא אף עובדי אלילים קורין אותי נביא השקר אברח למקום שאין כבודו שם

8) מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מז ד"ה שלשה נביאים

שלשה נביאים הם. אחד תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב. ואחד תבע כבוד הבן וכבוד האב. אליהו תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן שנאמר קנא קנאתי לה' אלקי צבא-ות (מלכים א' י"ט י'). יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב שנאמר ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' (יונה א' ג'). ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת (איכה ג' מ"ב):

9) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד א

תניא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות - נכתבה, ושלא הוצרכה - לא נכתבה.

10) רד"ק יונה פרק א פסוק א

ויהי דבר ה' אל יונה בן אמתני לאמר - ... ויש לשאול למה נכתבה נבואה זו בכתבי הקדש וכולה על נינוה שהיתה מאומות העולם ואין בו זכר לישראל ואין בכל הנביאים זולתה כמוה ונוכל לפרש כי נכתבה להיות מוסר לישראל שהרי עם נכרי שאינם מישראל היה קרוב לתשובה ובפעם הראשונה שהוכיחם הנביא שבו בתשובה שלמה מרעתם וישראל מוכיחים אותם הנביאים השכם והערב ואינם שבים מרשעים ועוד להודיע הפלא הגדול שעשה הא-ל יתברך עם הנביא שהיה במעי הדג ג' ימים וג' לילות וח', ועוד שהקיאו הדג ועוד ללמד שהא-ל יתברך חומל על בעלי תשובה מאיזה עם שיהיו ומוחל להם וכל שכן כשהם רבים:

11) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף צח עמוד א

אמר: (יונה ג') ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר - שנית דברה עמו שכינה, שלישית לא דברה עמו שכינה; ... אמר מר: ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר - שנית דברה עמו שכינה, שלישית לא דברה עמו. והא כתיב: (מלכים ב' י"ד) הוא השיב [את] גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה'... אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתני הנביא! אמר רבינא: על עסקי נינוה קאמר. רב נחמן בר יצחק אמר, הכי קאמר: כדבר ה'... אשר דבר ביד עבדו... הנביא, כשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה, כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה.

12) חומת אנך יונה פרק א

ויהי דבר ה' אל יונה וכו'. המפרשים נתנו טעם למה נכתבה נבואה זו שהיתה לא"ה דמשם יבא תועלת שיתעוררו ישראל שהגויים תכף [נכנעו] לנביא ושמעו לקולו. ומכ"ש אנחנו שצריכים לשמוע לקול הנביאים ונעשה תשובה. וגם להודיע הנסים המופלאים שעשה הוא יתברך ליונה ואשר הוא מקבל שבים עכ"ד. ועוד יש להתעורר שכל זה רמז לנשמה ולגוף בעה"ז כמו שביארו בזהר הקדוש ח"ב דף קצ"ט ע"ש באורך מוסר והתעוררו גדול. מלבד כמה רזין עלאין בכל אות ואות כנודע:

13) שולחן ערוך אורח חיים סימן תרכב סעיף ב

ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה (ז) בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה ומסיים: מי א-ל כמוך, ומברך לפניה ולאחריה

14) משנה ברורה סימן תרכב ס"ק ז

בפ' עריות - משום שנפשו של אדם מחמדתן ואם יש אחד שנטמא יחזור בתשובה ומפטיר ביונה שמדבר מן התשובה ועוד שאין יכולין לברוח מן הש"י. אחרונים:

15) אברבנאל על יונה - פרק ד פסוק י

הנה מתקני ההפטרות סמכו לנבואה הזאת שלשה פסוקים אחרים שהם מנבואת מיכה והם מי א-ל כמוך וגומר, וענינם שהקדוש ברוך הוא לנינוה לא היה עובר על פשע מוחל וסולח בהחלט אבל האריך להם אפו עד שנחרבו אחר כך ע"י נבוכדנצר, אבל לישראל בשוים אליו אינו כן כי הוא נושא עון ועובר על פשע לחלוטין והוא אומר מי א-ל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו כי בעבור היותם נחלתו ועמו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא לעשות עמהם ולא יעשה כן לשאר הגוים החטאים בנפשותם, ולכן נקוה לו שישוּב ירחמנו יכבוש עונותינו והוא לזמן הגאולה העתידה שאז תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. ...